

uczestniczył w zjeździe zjednoczeniowym Związku Harcerstwa Pol. (ZHP) w Lublinie i był jednym z twórców statutu oraz regulaminów ZHP; 1919-20 kierował męską i żeńską Gł. Kwaterą ZHP, a od 1921 Gł. Kwaterą Męską; 1919-28 pracował w Ministerstwie Wyznań Rel. i Oświecenia Publ.; 1922-26 pełnił funkcję wiceprzew. ZHP; 1927 otrzymał stopień harcmistrza Rzeczypospolitej; 1925 ukończył kurs pedagog. w Państw. Instytucie Pedagog. w Warszawie, gdzie był wykładowcą oraz współpracownikiem „Rocznika Pedagogicznego”, a także pełnił funkcję wiceprezesa Tow. Psychologicznego im. J. Joteyko oraz prezesa Kat. Związku Abstynentów; za poglądy kat. i sympatyzowanie z Nar. Demokracją 1931 został usunięty z ZHP przez instruktorów sanacyjnych; na polecenie kard. A. Hłonda współtworzył dział programowy → Katolickiego Związku Młodzieży Męskiej i → Katolickiego Związku Młodzieży Żeńskiej; 1939 był współzał. oraz naczelnikiem Harcerstwa Pol. (od 1943 kryptonim Hufce Polskie), konspiracyjnej organizacji związanej z ruchem kat.-nar.; w okresie II wojny świat. działał m.in. w strukturach organizacyjnych → Rady Głównej Opiekuńczej; 1941 został aresztowany przez gestapo, osadzony na Pawiaku, nast. wywieziony do obozu koncentr. Oświęcim-Brzezinka; odznaczony orderem Polonia Restituta i Krzyżem Zasługi.

S., odwołując się do franc. skautingu kat. i myśli J. → Sevana, dążył do powiązania harcerstwa z rodziną i Kościołem kat., podkreślał znaczenie wychowania rel., a jako instruktor wdrażał nowe metody wychowawcze oparte na zasadach chrześc.; opublikował m.in. książki: *Szkola harcerza* (Kijów 1917, Wwa 1920³), *Organizacja harcerstwa polskiego* (Lw 1920), *Bibliografia harserska* (Wwa 1927), *Metodyka harców w przykladach* (Wwa 1935), *Harcerstwo na Rusi i w Rosji 1913-1920* (Wwa 1936), *Zastępy w KZMŻ* (Pz 1937) oraz wyd. zbiorowe, m.in. *Harcerstwo* (I-II, Wwa 1922) i *Organizacja harcerstwa* (Wwa 1927); przetłumaczył *Wskazówki dla skautmistrzów* (Wwa 1930, 1981) R. Baden-Powella i *System zastępowy* (Wwa 1922) R.E. Philippsa; był red. m.in. „Skautata”, „Młodzieży” (od 1918 „Harce”), „Harcerza” (od 1937 „Zagończyk”) oraz „Harcmistra”.

M. Sedlaczek, W. Sedlaczek, *Harcmistrz Rzeczypospolitej Stanisław S.*, Pz 1991; S. Konarski, PSB XXXVI 139-142 (bibliogr.); G. Ciura, *Pełnić służbę Bogu i Polsce. Harcerstwo Polskie („Hufce Polskie”) 1939-1945*, Wwa 1998; W.J. Muszyński, EncBP XVI 128-130.

Tomasz Podkowiński

SEDLAK ANASTAZY bp, ur. 23 IV 1787 w Dziećmierowie k. Głubczyc, zm. 23 IX 1856 w Pelplinie.

Studia filoz.-teol. odbył na UW, a nast. po rocznym alumnacie 1810 przyjął święcenia kapł.; pracował jako wik. w Falkowicach k. Namysłowa i Nysie; 1815 został prob. w Proszkowie k. Środy Śląskiej, a 1823 przy kościele pod wezw. Świętego Krzyża w Opolu, gdzie pełnił równocześnie funkcję radcy rencyjnego i szkolnego; 1831 otrzymał godność kanonika honorowego kapituły wrocław.; mimo że od dziecka znał język pol., z przekonania był Niemcem, stąd rząd prus. zabiegał o jego wybór i nominację na bpa chełmińskiego po śmierci bpa I.W.S. → Mathy'ego; z inicjatywy rządu uzyskał doktorat h.c. UW i otrzymał godność kanonika kapituły chełmińskiej, która nast. wybrała go na bpa diec.; prekonizację pap. otrzymał 20 I 1834.

Jako biskup był gorliwym duszpasterzem i dobrym administratorem, do korespondencji wprowadził język niem. jako urzędowy; usprawnił działalność kurii biskupiej, zreorganizował seminarium duch., nadając mu statut, a studia przedłużył do 4 lat; zapoczątkował akcję samokształcenia wśród duchownych w formie rekolekcji kapł. i konferencji dek.; 1836 z własnych funduszy założył Szkołę Katedralną i Śpiewaczą dla chłopców i stopniowo poszerzał jej program, dzięki czemu jego następcą, J. → Marwicz, mógł ją przekształcić w progimnazjum Collegium Marianum (1865), znane ognisko polskości na Pomorzu; jej gł. zadaniem było przygotowanie kandydatów do stanu duch. wobec braku księży w diec. chełmińskiej; chcąc temu zaradzić, S. sprowadzał do Pelplina duchownych i semi-

narzystów z in. diecezji, gł. ze Śląska; ponieważ w większości słabo władali językiem pol., stali się mimo woli narzędziem pruskiej polityki germanizacyjnej, co doprowadziło do konfliktu między ordynariuszem a diecezjanami pol., szczeg. w czasie wiosny ludów; S. zaczął wymagać od wszystkich księży znajomości języka pol. ze względów duszpast. i dlatego utworzył w seminarium lektorat; chcąc dać księżom przykład sam katechizował pol. dzieci w pelplińskim kościele par., a także podczas wizytacji kan.; 1837 przyczynił się do otwarcia kat. gimnazjum w Chełmnie; 1848 brał udział w pierwszej konferencji episkopatu Niemiec w Würzburgu; 1850 wyraził zgodę na założenie w seminarium Biblioteki Polskiej Kleryków; popierał misje par., prowadzone gł. przez jezuitów, oraz działalność bractw rel., szczeg. trzeźwościowych; zwołał do Pelplina synod diec. (VI 1849), na którym podjęto dyskusję na temat wprowadzenia języka pol. do seminarium i kurii (obok języka niem.), jednak planowany synod nie odbył się; doceniając rolę prasy, S. godził się na działalność dziennikarską księży pol., m.in. redaktorów → „Katolika” (1) i „Szkółki Narodowej”, które ukazywały się w Chełmnie, oraz „Katholisches Wochenblatt”, wydawanego w Gdańsku; gł. część majątku przekazał w testamencie na rozwój szkoły katedralnej (przyszłego Collegium Marianum).

Wydał własnym nakładem książkę do nabożeństwa, katechizm pol.-niem. oraz historię bibl., które rozdawał bezpłatnie podczas wizytacji; 1848 opublikował pierwszy schematyzm diec. chełmińskiej (*Schematismus der Geistlichkeit des Bisthums von Culm*), a 1850 *Rituale Culmense Romano accommodatum*; gromadził źródła i materiały hist. do dziejów diec., przygotował w rękopisie *Codex diplomaticus dioecesis Culmensis*, na którego wydanie pozostawił fundusze; na podstawie tego dzieła C.P. Woelky opublikował *Urkundenbuch des Bisthums Culm* (I-II, Dg 1884-87), stanowiący podstawowe źródło do dziejów diec. chełmińskiej.

Processus consistoriales, ArVat vol. 234, k. 253-267; A. Mańkowski, *Anastazy S., biskup chełmiński (1787-1856)*, ZTNT 5(1920) z. 3-4, 34-70; *Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*, PI 1928, 50; R. Frydrychowicz, *Collegium Marianum w Pelplinie I*, PI 1928; A. Mańkowski, *Pralaci i kanonicy katedralni chełmińscy*, To 1928, 191-192; T. Glemma, *Dzieje diecezji chełmińskiej*, w: *Polskie Pomorze*, To 1931, II 198-199; P. Czaplewski, *Collegium Marianum 1836-1936*, PI 1936; F. Manthey, *Sto lat seminarium duchownego w Pelplinie*, PI 1948, 17-43; *Pomorze Gdańskie 1807-1850. Wybór źródeł*, Wr 1958, 306-312; E. Neubach, *Der Schlesier Anastasius S., Bischof von Kulm*, Westpreussen Jahrbuch 17(1967) 77-82; E. Myczka, *Z dziejów walki o wiarę i polskość pod zaborem pruskim*, („Dialog” diecezjan polskich z biskupem chełmińskim Anastazym S.), StGd 1(1973) 119-144; E. Piszcz, BHRR IV 694-696; J. Borzyszkowski, *Materiały z 1849 roku dotyczące problematyki narodowościowej na Pomorzu Gdańskim i działalności biskupa chełmińskiego Anastazego S.*, ZH 49(1984) z. 4, 95-125; Nitecki 398; A. Liedtke, *Zarys dziejów diecezji chełmińskiej do 1945 roku*, PI 1994, 78-83; SBKDS 371-372; J. Borzyszkowski, SBPN IV 190-192; J. Mandziuk, *Biskupi pochodzący ze Śląska*, Saeculum Christianum 15(2008) z. 1, 42-43.

Anastazy Nadolny

SEDLAK WŁODZIMIERZ ks., ur. 31 X 1911 w Sosnowcu, zm. 17 II 1993 w Radomiu, biolog, pisarz.

1. *Życie* – W 1930 wstąpił do seminarium duch. w Sandomierzu, gdzie 1935 przyjął święcenia kapł.; pracował jako prefekt w Cmielowie (1935-39) i Siennie k. Ilży (1939-48); podczas okupacji niem. brał udział w tajnym nauczaniu; 1945, jako wiceprzew. Gminnej Rady Nar., zaangażował się w otwieranie i rozwijanie szkolnictwa; założył Tow. Szkół Średnich w Siennie i został jego prezesem, dzięki staraniom S. powstały: gimnazjum, liceum i Szkoła Rzemiosł; pełnił również funkcję kierownika szkoły podstawowej i był nauczycielem religii, propedeutyki filozofii oraz języków niem. i pol.; 1946 podjął studia na Wydz. Matematyczno-Przyrodniczym UMCS; 1948-52 pracował jako katecheta w szkołach średnich w Lublinie; ukończył studia, uzyskując magisteria z antropologii (1949) i pedagogiki (1950) oraz doktorat (1951), zatwierdzony ze względów ideol. dopiero 1960 (władze socjalist. nie chciały uznać stopnia uzyskanego przez duchownego kat. na uczelni państw.); jednocześnie w środowisku kośc. był posądzany

o poglądy komunistyczne, brak wiary i zdradę ideałów kapł. (przygotowano nawet pismo suspendujące go od czynności kapł., jednak nie zostało mu wręczone); na polecenie władz kośc. przeniesł się 1952 do Radomia, gdzie pracował jako prefekt w zasadniczej szkole elektrycznej i technikum mechanicznym; 1960 został zatrudniony na Wydz. Filozofii Chrześc. KUL na stanowisku adiunkta; 1966 uzyskał habilitację na podstawie rozprawy dotyczącej możliwości odtworzenia początków ewolucji na bazie komponentu krzemowego; w związku z zakwalifikowaniem jej do zakresu biologii teoret. został kierownikiem nowo utworzonej Katedry Biologii Teoret.; pełnił tę funkcję do przejścia na emeryturę 1982, a do 1991 był jej kuratorem; 1974 uzyskał tytuł prof. nadzwyczajnego, a 1981 prof. zwyczajnego; był cenionym kaznodzieją, a prowadząc liczne rekolekcje, zachęcał do zdobywania wiedzy i kształtowania postawy pomocy in. ludziom; 1992 utworzona została Fundacja Bioelektroniki im. Włodzimierza S., a 2007 – Fundacja im. Księdza Profesora Włodzimierza S.

2. **Poglądy** – Działalność nauk. S. obejmowała antropologię, archeologię, geologię, paleontologię, badania nad pochodzeniem i ewolucją życia, bioelektronikę, paleobiochemię, filozofię przyrody; najwcześniej zajmował się antropologią kulturową; w 50. latach XX w. uczestniczył w badaniach nad historią kultury materialnej regionu Gór Świętokrzyskich; opracował oryginalną rekonstrukcję sposobu wytopu żelaza w dymarkach, odkrył poryt na Łysej Górze i łupki żelaza ze staroż. wytopu; interesując się rozwojem geologicznym tych gór, opracował teorię powstania gołoborza łysogórskiego i teorię elektronowo-jonową różnicowania masy Ziemi; paleontologia okazała się najbardziej owocnym poznawczo kierunkiem zainteresowań badawczych S.; odkrył m.in. prymitywne formy meduzowatych, zbliżonych do dolnokambrzyjskiego rodzaju *Camptostroma*, dużego mięczaka-slimaka z rzędu *Archaeogastropoda* i rodzaju *Helcionella*, szczątki nowego rzędu zwierząt *Corallicyathida*, zaliczone do nowej rodziny *Polocyathiformidae* (w tym 2 zapropomowanych przez S. rodzajów – *Heliomiria* i *Silimorpha* i 2 przypisywanych tym rodzajom gatunków typowych, tj. *H. cyathiformis* i *S. corallina*); badania paleontologiczne zaowocowały hipotezą krzemowej abiogenezy (tzw. teoria silicydów, 1959), stanowiącą ważny wkład do paleobiochemii; badania nad krzemem wytyczały kierunki działalności nauk. S., prowadzące do dalszych badań paleontologicznych, geologicznych i paleobiochemicznych; usiłując znaleźć i wyjaśnić mechanizmy przejścia od silicydów do form węglowych, zainteresował się elektronicznymi własnościami biomateriałów, co zaowocowało powstaniem nowego kierunku biologii teor. – bioelektroniki; w tej dziedzinie dzięki intuicji i wyobraźni wysunął najbardziej intrygujące pomysły nauk.; o ile w paleontologii jego hipotezy miały oparcie na osobiście znalezionych skamieniałościach, to koncepcje bioelektroniczne opracował, stosując szerokie podejście inter- i transdyscyplinarne do problemów biol., bez własnych prac eksperymentalnych; przez reinterpretację i ekstrapolację wyników doświadczeń znalezionych w literaturze nauk. doszedł do nowych ujęć, obejmujących naturę procesów życiowych, genetykę i ewolucję życia; uwzględniał one elektromagnetyczne oddziaływania między środowiskiem a organizmami, nawet zaangażowanie ich w hipnozę i telepatię; w ramach bioelektroniki S. wysunął koncepcje: bioplazmy, elektromagnetycznej natury życia, „kwantowego szwu życia” (sprzężenia chemiczno-elektronicznego), laserowych procesów biol., bioholografii, elektrostry (homeostazy elektrycznej), pola biol.; jako wzajemnie treściowo zależne stanowią one podstawę tzw. elektronicznego modelu organizmu i zjawisk życiowych; S. aplikował je do rozmaitych problemów z zakresu psychologii (natura → świadomości, hipnoza, telepatia, joga, stres, pamięć), antropologii (szczeg. antropogenezy), ekologii i ochrony środowiska człowieka oraz in. problemów biol. i biofiz. (np. bioelektronika ruchu, bioakustyka kwantowa, abiogeneza);

zarysował paleobiofizykę – nowy kierunek badawczy dotyczący rekonstrukcji rozwoju procesów życiowych na podstawie reliktów, zwł. procesów kwantowych na submolekularnym poziomie organizacji bioukładów; wizjonerski i spekulacyjny charakter mają proponowane przez niego biologia relatywistyczna i biofizyka relatywistyczna.

3. **Dzieła** – Większość prac S. wykraczała poza dotychczasowy paradygmat nauk o życiu; sposób prezentacji idei i ich uzasadnianie zwykle nie przystawały do standardowych schematów publikacji nauk.; wzbudzały one kontrowersje i skrajnie przeciwstawne oceny; mimo że w jego dziełach tkwią elementy filozofii przyrody, to jednak nie uważał siebie za filozofa, ale za biologa teoretyka, którego celem jest dokonanie syntezy i inspirowanie do fundamentalnych dociekań nad naturą życia, dlatego nie zajmował się techn. zastosowaniami swoich idei; niektórym koncepcjom S. (np. *homo electronicus*) można przypisać fizyczny redukcjonizm ontol., a dzięki koncepcji elektromagnetycznej natury życia może on być uznawany za współcz. reprezentanta „metafizyki światła”.

Do najważniejszych prac S. należą: *Rola krzemu w ewolucji biochemicznej życia* (Wwa 1967), *Źródła nowej nauki. Paleobiochemia* (Wwa 1973), *Bioelektronika* (Wwa 1979, 1982²), *Homo electronicus* (Wwa 1980, Radom 2005), *Postępy fizyki życia* (Wwa 1984), *Kierunek – początek życia. Narodziny paleobiochemii krzemu* (Lb 1985), *Życie jest światłem* (Wwa 1985, Radom 2004²), *Na początku było jednak światło* (Wwa 1986), *Inną drogą* (Wwa 1988), *Wprowadzenie w bioelektronikę* (Wr 1988), *Technologia Ewangelii* (Pz 1989), *W pogoni za nieznanym* (Lb 1990, Radom 2002²), *Człowiek i Góry Świętokrzyskie* (Wwa 1993, Radom 2001), *Zagubiony Bóg* (Pz 1996), *Teologia Świata* czyli ścieżanie *Nieskończoności* (Radom 1997), *Mała monografia bioelektroniki* (Radom 2000), *Quo vadis, homo?* (Radom 2000); pośm. wydano jego nauki rekolekcyjne (*Pójdź za Mną. Rekolekcje dla duchowieństwa*, Radom 2002), kazania (*Boży kram. Kazania*, Radom 1998, 1999; *Remanent wiary. Kazania II*, Radom 2007), *Pamiętnik* (I-VIII, Radom 1999-2010), część twórczości epistolarnej (*Listy do Matki*, Radom 1997).

J. Kalisz, *Droga do kwantowej antropologii. Rozwój myśli antropologicznej u prof. Włodzimierza S.*, Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego 18(1981) z. 2-4, 17-20; R. Kieraciński, *Droga życiowa ks. prof. Włodzimierza S.*, Biuletyn Informacyjny KUL 11(1982) 58-73; J. Cmak, A. Chruszcz, *Twórczość naukowa Włodzimierza S. w dziedzinie paleontologii*, Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego 23(1986) z. 3-4, 75-87; R. Piękoś, *Silicydalna teoria życia profesora S.*, tamże 121-132; K. Szewczyk, *Od wizji do pseudonauki*, SF 30(1986) z. 7, 141-150; M. Wnuk, J. Zon, *Wkład Włodzimierza S. w powstanie bioelektroniki*, Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego 23(1986) z. 3-4, 88-103; K. Dymel, *Skąd ten blask, profesorze S.?*, Lb 1988; tenże, *Tako rzecze S.*, Lb 1990, 1996; M. Wnuk, J. Zon, *Książę profesor Włodzimierz S.* (31 X 1911 – 17 II 1993), StSd 6(1990-96), 408-433; S. Kajta, *Włodzimierz S. kwantowa teoria życia*, Wwa 1991; *Waldek ze Skarżyska. Rzecz o Włodzimierzu S.*, Skarżysko-Kamienna 1993; *U stóp Mistra. Rozmowy z ks. Włodzimierzem S.*, Wr 1994; *Sładami księdza profesora Włodzimierza S.*, Radom 1995; M. Wnuk, Ks. Włodzimierz S. – biografia naukowa, RF 43(1995) z. 3, 13-36; E. Strużik, *Bioelektroniczna metafizyka światła Włodzimierza S.*, AcUed(Ph) 12(1996) 91-125; M. Kamińska, *Przyrodnik na ambonie – o stylu kazań ks. Włodzimierza S.*, w: *Funkcja słowa w ewangelizacji*, L. 1998, 317-323; J. Miodek, *Włodzimierz S. – bioelektronik i kreator językowy*, Orbis Linguarum 5(1998) z. 10, 147-151; J. Zon, *Zarzut pseudonaukowości wobec Włodzimierza S. koncepcji bioplazmy*, RF 46(1998) z. 3, 211-240; M.J. Wnuk, C.D. Bernard, *The Electromagnetic Nature of Life – The Contribution of W. S. to the Understanding of the Essence of Life*, Frontier Perspectives 10(2001) z. 1, 32-35; E. Strużik, *Od bioelektroniki do antropologii – rozwój problematyki antropologicznej w twórczości Włodzimierza S.*, AcUed(Ph) 20(2002) 141-160; J. Cmak, *Włodzimierz S.* (1911-1993), Ki 2003; K. Kosowski-Handerek, *Metafizyczna koncepcja światła Włodzimierza S.* (1991-1993), Wr 2003; M. Wnuk, S. wobec zagadnienia genezy życia. Od biogeny krzemu poprzez bioelektronikę do teologii światła, RF 53(2005) z. 1, 309-320; H. Skolimowski, *Alchemia umysłu. Włodzimierz S. na tle niektórych noblistów*, w: *Teoretyczne podstawy przyrodznawstwa. Bioelektroniczna koncepcja Włodzimierza S.*, Sosnowiec 2006, 31-58; A. Szelmanowski, *Idea świadomości spintroicznej jako rozwinięcie bioelektronicznej koncepcji ks. prof. Włodzimierza S.*, w: *Nauka – Etyka – Wiara 2007*, Wwa 2007, 338-356; M. Wnuk, PEF X 389-391; *Książę profesor Włodzimierz S. „...sercem Skarżyszczanin”*, W 100-lecie urodzin, Skarżysko-Kamienna 2011; M. Wnuk, *Encyklopedia filozofii polskiej*, Lb 2011, II 512-514; *Włodzimierz S.*, Radom 2012.

Marian Wnuk

TOWARZYSTWO
NAUKOWE
KATOLICKIEGO
UNIwersytetu
LUBELSKIEGO
JANA PAWŁA II

ENCYKLOPEDIA

KOMITET HONOROWY

STANISŁAW KARDYNAŁ DZIWISZ
JÓZEF KARDYNAŁ GLEMP
ARCYBISKUP JÓZEF KOWALCZYK
ARCYBISKUP JÓZEF MICHALIK
ARCYBISKUP STANISŁAW BUDZIK
KSIĄDZ ANTONI DĘBIŃSKI
KSIĄDZ AUGUSTYN ECKMANN

KATOLICKI
UNIWERSYTET
LUBELSKI
JANA PAWŁA II

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

RADA NAUKOWA

KATOLICKA

STANISŁAW WILK

Tom XVII

CZŁONKOWIE

REPUBLIKA – SERBIA

LESZEK ADAMOWICZ (Prawo kościelne), JÓZEF KASPEROWICZ (Sztuka religijna),
HENRYK KIEREŚ (Filozofia), ROLAND PREJS (Historia zakonów), STANISŁAW SIEDEN (Nauki społeczne),
STEFAN SZYMIK (Bibliistyka), HENRYK WASOWICZ (Geografia historyczna),
ANŻELM WEISS (Historia Kościoła), JÓZEF SZYMON (Religioznawstwo)

© Copyright by Towarzystwo Naukowe
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

STANISŁAW DABEK, FRANCISZEK DZIUBA,

LEONARD GÓRKA, ZYGMUNT HAJDUK, JÓZEF HERBUT,

BOŻENA IWASZKIEWICZ-WRONIKOWSKA, STANISŁAW JANECZEK,

JÓZEF JAPOLA, RYSZARD KAMINSKI, RYSZARD KAPINSKI, JÓZEF KRUKOWSKI,

STANISŁAW KULPACZŃSKI, ANŻELM MARIANSKI, JERZY MISTUREK,

STANISŁAW NAPIÓRKOWSKI, MARIAN NOWAK, JAROSŁAW RÓŻAŃSKI,

MARIAN RUSECKI, ANTON TRONINA, MARIUSZ SZRAM,

IAN WALKUSZ, ZOFIA ZDYBICKA

KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II

ul. Główna 21, 20-016 Lublin, skr. poczt. 123

tel. 81 525 01 93, telefaks 81 524 31 77

e-mail: tekul@kul.lublin.pl, <http://kul.lublin.pl>

Dział Marketingu i Kolportażu tel. 81 524 31 71

Drukarnia „Tekst” s.j., ul. Wspólna 19, 20-344 Lublin

LUBLIN 2012

